

Ornamentele fără actor

Există, fără îndoială, o tehnică sau, mai degrabă, o strategie a interviului, a conversației consemnate, care variază, firesc, după tipul interlocutorului. În această gamă diversă în tonalități se pot înscrie dialogurile dramatice prin complexitatea contradicțiilor din care se nasc, dialogurile comode, temperate, cuminiți și, până la urmă, anoste. Există și dialoguri agresive, în care raportul de forțe este inconstant, fluctuând în funcție de abilitatea „adversarilor”, decizi, unul, să forțeze dezvăluirea cât mai multor „dedesubturi”, iar celălalt – să le camufleze cât mai eficient.

În această ultimă categorie s-ar putea integra și volumul apărut în 1990 la editura italiană Laterza – **Dario Fo, dialogo provocatorio sul comico, il tragico, la follia e la ragione.**

Nu este prima carte de interviuri cu actorul-dramaturg, iar amănuntul este semnificativ. Proteismul lui Dario Fo – polemist furtunos, ce cultivă infracțiunea împotriva normei și a conformismului, provocarea Puterii și gustul surprizei – nu poate fi fixat printr-o singură tentativă. „Provocatorul” – Luigi Allegri, profesor la Universitatea din Parma – mărturisește chiar că „a dialoga cu Fo este una dintre experiențele cele mai interesante și, în același timp, mai frustrante care ți se pot întâmpla. Deși ne-am pregătit și ne-am pus de acord asupra scenariului și structurii, totuși Dario, cu acea dezlănțuire a fabulației care face din el un extraordinar actor, a fost cel care a condus întotdeauna discursul”.

Încercând să scape de sub dictatura celui care se confesează, dialogul urmărește să reconstruiască principalele repere biografice ale intervievatului, „anii de ucenicie”, influențele măștrilor, secretele meseriei, până la causticele lui opinii asupra teatrului italian contemporan.

Statutul său particular îi dă lui Dario Fo – dramaturg și actor totodată – posibilitatea unei analize complexe a fenomenului teatral. Redăm în continuare un fragment din capitolul „Regizorul și actorul: un raport dificil”, având certitudinea că actualitatea acestei relații nu este o problemă de modă.

Allegri: **De fapt, tu vezi proeminența regiei ca pe un rău necesar doar atunci când lipsește materia primă, mai exact, actorul.**

Fo: Nu, insist asupra faptului că, personal, prefer actorul care face teatru fără, sau aproape fără, ornamente în plus, și nu ornamentele care fac teatru fără, sau aproape fără, actor. Cred că, de multe ori, motivele principale care

generează o presiune a regiei, a efectelor tehnice și scenografice, căutarea unei coralități subtile, a iluminării sofisticate se află în **neîncrederea** față de valoarea pe care o au cuvântul spus (nu cuvântul scris), gestualitatea, sunetul, ritmurile, tempo-urile, pauzele și fascinația pe care actorul le poate produce singur.

A: **În viziunea ta, actorul ar trebui să fie mereu elementul central?**

F: Nu, nu totdeauna. Există situații în care poți foarte bine să realizezi chiar momente de scădere a importanței lui. Dar o altă modalitate dăunătoare de a face regie este aceea de a limita actorul la o intonare monotonă, așa cum, de exemplu, recită actorii lui Luca Ronconi, cu acea oribilă vorbire cântată. E un lucru cât se poate de rău, pentru că asistăm la distrugerea totală a valorii discursului. Nu se mai urmărește sensul discursului pe care îl ține actorul, ceea ce îți povestește el, ci doar atmosfera, emoțiile, cuvintele pentru ele însele: asta înseamnă distrugerea logicii povestirii.

A: **Totuși, toate acestea sunt gândite pentru a scoate în evidență altceva. Alegerea acestei modalități se face cu un scop precis, se câștigă altceva.**

F: Desigur, dar pentru mine nu este interesant, eu urăsc acel **altceva**, îl detest, pentru că este exact contrariul a ceea ce înțeleg eu prin teatru. Nu spun că acela nu ar fi teatru, dar pentru mine e un teatru degenerat, un teatru care ar trebui împușcat, zdrobit până la capăt sau, mai rău, ignorat. Este un teatru fără agresivitate, fără denunțări, care nu se află pe nici o poziție, îngrozitor de estetică-hedonist.

A: **E un teatru „formalist”, în sensul peiorativ al termenului?**

F: Este teatrul fugii, al „marii estetici”, al mașinărilor. Unul dintre lucrurile cele mai grave din teatrul de azi este că nu mai există provocare, pentru că publicului nu-i pasă, spune: „mi-a plăcut, nu mi-a plăcut”, dar nu se înfurie, nu se pasionează, nu participă, nu-l mai auzi spunând: „m-a iritat, m-a revoltat, nu sunt de acord...” De multe ori mi s-a întâmplat să asist la spectacole după texte pe care le știam pline de probleme,

de denunțări... agresive și poetice în același timp, dar pe care nu le-am mai recunoscut, le-am găsit destrămate, golite de conținut, umplute cu declamații(...)

A: **În acest sens, vezi vreo diferență între noțiunea de teatru și cea de spectacol? În sensul că teatrul constă în munca premergătoare spectacolului, care se transformă apoi în obiect la îndemână, oferit unui public.**

F: Nu, pentru mine, spectacolul și teatrul înseamnă același lucru. Eu sunt de acord cu ceea ce spune Brecht: „Să distrezi, să faci spectacol”. Dacă nu distrezi, faci altceva – o conferință. Mai e apoi spectaculosul, în sensul grandiosului și al uimitorului. Desigur, și eu vreau să uimesc, dar vreau să o fac printr-o imagine, o idee, o îndoială; nu urmăresc stupefacția care se exprimă prin „O, Doamne!”. Așa că efectul, luminile, leul mecanic ce intra în scenă în secolul al XVI-lea, prăbușirea unui castel, spaima, focul, triplul salt mortal nu mă interesează. Ceea ce mă interesează este de a reuși, cu un minimum de mijloace, să realizez o emoție mai mare decât aceea provocată de efectele speciale. Iată de ce îmi place povestirea... de exemplu, a unei bălării: simt că, la sfârșit, cu ajutorul cuvintelor, gesturilor, voi obține imagini mai grandioase decât acelea oferite de o bălărie adevărată. Astfel, oblig la punerea în funcțiune a unei părți a creierului care deseori somnolează, pe care nu o utilizăm. Mai ales în societatea contemporană, proiectarea imaginilor fanteziei te îndoapă cu senzații mecanice, cu efecte speciale. Te așezi în fața televizorului și el nu te mai lasă să-ți imaginezi nimic. Televiziunea și, mai frecvent, cinematograful te bombardează cu toate ingredientele. Peste puțin timp vom avea și a patra, a cincea, a șasea dimensiune! Sunete, muzică, efecte sonore, vom avea actori extraterestri, regizori pe bandă, impresari mutanți... Ah, nu, pe toți aceștia îi avem deja.

Prezentare și traducere

ANCA PLATCU

Scenă din Avea două pistoale cu ochi albi și negri de Dario Fo la Teatrul de Comedie (regia: Tudor Mărăscu)

